

הרב נחשון כהנא

מחוסר קציצה בגט

הקדמה

אומרת המשנה (גיטין יט.):

על הכל כותבין: על העלה של הזית, ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה, על יד של עבד ונותן לה את העבד.

ובגמרא (כא): הקשו:

בשלמא יד דעבד לא אפשר למקציה, אלא קרן של פרה – ליקצייה וליתביה לה. אמר קרא: "וכתב ונתן לה" – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה, קציצה ונתינה.

ויש לעיין: כשאמרה תורה שלא יהיה בגט חסרון של קציצה, אם הכוונה הייתה שלא יהיה הפסק של פעולה ממשית¹ בגט בין הכתיבה לנתינה, או שהעניין הוא שכתובת הגט תיצור את הגט המגרש, ולכן צריך שכשהגט נכתב יהיה ראוי להינתן כמו שהוא ניתן בפועל² (ואי אפשר לומר רק "יהיה ראוי להינתן", שהרי על קרן של פרה ראוי להינתן כשנכתב – ומדוע קציצה פוסלת?), או במילים אחרות, האם זהו דין בהפסק או בגט עצמו³.

א. גט שחיברוהו ותלשוהו בין כתיבה לנתינה

המקרה הבסיסי, שבו יש הבדל בין האפשרויות, הוא גט שנכתב על עץ תלוש ושתלוהו מחדש, תלשוהו ונתנוהו. אם נאמר שזהו דין בהפסק – גט זה בטל, אבל אם דין זה הוא בשעת כתיבה – הגט כשר.

¹ ויעיין בסנהדרין (מו): "ר' יוסי אומר... יצא זה שמחוסר תלישה וקבורה, ורבנן תלישה לאו כלום היא" – קציצה היא פעולה ממשית, להבדיל מתלישה, ודוק.

² וכעין זה כתב ב"פני יהושע" (גיטין ע): לגבי בעל שאינו שפוי: "דטעמא דר"י משום דכתיב 'וכתב ונתן', דבעינן שיהא ראוי לנתינה בשעת כתיבה, וכיוון שהבעל אינו בדעתו בשעת כתיבה – נמצא דבהאי שעתא אין הגט ראוי לנתינה".

³ יש אפשרות נוספת, מקבילה לאפשרות השנייה – וייתכן שאין ביניהן נפקא מינא, והיא שזהו דין בנתינה, היינו שהגט יינתן כמו שנכתב.

ומצאנו שבירושלמי (פ"ב ה"ד) הסתפקו בכך⁴:

שמואל בר אבא בעי "כתבו וחתמו בתלוש, חיברו ותלשו ונתנו לה" – מה אמ' בה ר' יודה? ר' אלעזר א"ר אבין בעי "כתבו וחתמו בתלוש חיברו תלשו... ונתנו לה" – מה אמרין בה רבנין?

ונחלקו בדבר רבותינו הראשונים. הרמ"ה (הובא בטור סימן קכד) פוסל, וז"ל:

דבעינן "וכתב ונתן", שלא יהא מחוסר מעשה משעת כתיבה עד שעת נתינה.

הרי מפורש שלפי הרמ"ה, דין מחוסר קציצה הוא מדין הפסק, היינו שלא תיעשה פעולה בגט בין הכתיבה לנתינה. לעומתו, הרשב"א בחידושיו (כא: ד"ה ר' יהודה פוסל) מכשיר, וז"ל:

דכי כתיב "וכתב ונתן", דמינה דרשינן "יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה".
אשעת כתיבה הוא דכתיב, כלומר כשיכתוב לא יהא מחוסר אלא כתיבה ונתינה... והכא בשעת כתיבה, הרי לא היה מחוסר תלישה...

אם כן, נמצא שבחקירה זו נחלקו הרשב"א והרמ"ה. את דעת הרשב"א ניתן לראות גם בהתייחסותו לגמרא בהמשך: בגמרא (סו) נחלקו אביי ורבא לגבי מקרה שבו כתב הבעל את הגט על עלה של עציץ נקוב:

על עלה של עציץ נקוב – אביי אמר: כשר, ורבא אמר: פסול. אביי אמר כשר, דשקיל ליה ויהיב ליה ניהלה; רבא אמר פסול, גזרה שמא יקטום.

ושואל הרשב"א (סו), מדוע אם יקטום יהיה פסול? הרי לא היה בדעתו לתלוש, ואם כן לא היה מחוסר קציצה בשעת הכתיבה? ומתרץ:

הא ליתא, דמכל מקום כשיקטמו, הא נתגלה שבשעת כתיבה היה מה שכתבו בו מחוסר קציצה זו, אבל כאן [=בתלוש שחיברו ותלשו ונתנו] לא נתחדש בו בגופו של קלף הגט שום מעשה, דכמדתו שבשעת כתיבתו הוא אחר תלישתו. וכיוון שכן נמצא דלאו מחוסר תלישה היה.

קושיית הרשב"א מדוע הקטימה תפסול, אינה קשה כלל לרמ"ה – שהרי לשיטתו אם יקטום יהיה הפסק בפועל בין כתיבתו לנתינתו.

ב. קציצה בגט התלוש – חיתוך הקלף

נחלקו רבותינו הראשונים בגט שנכתב על קלף גדול, ולפני הנתינה חתכו ממנו את הקלף המיותר – אם הוא מוגדר כמחוסר קציצה. כפי הנראה קשורה מחלוקת זו לחקירתנו.

⁴ "פרי חדש" (אבה"ע סימן קכד סע' ד) ביאר את הירושלמי אחרת, עיי"ש באריכות.

אם נדון מצד הבעיה של הפסק, הרי מסתבר שחיתוך של דבר תלוש אינו נחשב כהפסק⁵; ואם נדון מצד הבעיה שהגט בשעת כתיבתו צריך להיות ראוי להינתן כמו שניתן בפועל, הרי לא היה ראוי להינתן כמו שניתן. נחלקו בדבר הרשב"ם⁶ ור"ת (הובאו בתוספות כא: ד"ה יצא זה):

פירש רבינו שמואל: דוקא בבעלי חיים או במחובר לקרקע, **שעוקר דבר מגידולו, חשיב מחוסר קציצה...**

ובה"ג פוסל, וכן ר"ת היה מחמיר... ולר"ת דוקא נחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קציצה, אבל חותך מן הגט דבר מועט, כמו שעושין לייפותו, לא חשיב בהכי מחוסר קציצה.

פשטות לשון הרשב"ם מראה כי הוא דן מצד ההפסק שבפעולת הקציצה, ולכן דווקא כשעוקר דבר מגידולו נחשב הדבר לקציצה ולהפסק בין הכתיבה לנתינה – לעומת קציצה בתלוש, שאינה נחשבת הפסק⁷. לעומתו, נראה שר"ת סובר כי העניין הוא שהגט יהיה ראוי בשעת כתיבה להינתן כפי שניתן.

⁵ עיין בהערה 1.

⁶ בעניין שיטת רש"י, אם היא כרשב"ם או כר"ת, יש סתירה לכאורה, שהרי כתב (כב. ד"ה שמא יקטום): "והווי **קציצה מן המחובר**" – ואם כן לכאורה דעתו כרשב"ם. אמנם לגבי דין כתבו על חרס של עציץ נקוב (כא:): כתב רש"י: "ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה חתיכה, והוויא ליה קציצה". ואם כן נראה שאם ישבור את החרס הוויא קציצה.

וכבר עמד על כך הר"ן (י: ברי"ף ד"ה גרסינן) וכתב: "ואפשר שדעתו ז"ל שאם קצץ אפילו דבר תלוש – פסול משום מחוסר קציצה, מיהו לא גזרינן שמא יקטום אלא במחובר, לפי שרוב המחוברין א"א להם בלא קטימה". לפי שיטת הר"ן יוצא שרש"י סובר שיש מחוסר קציצה בתלוש, ורק לא גזרו שמא יחתוך. אך ברא"ש מובא (פרק ב סימן כב) שגם רש"י סובר כרשב"ם.

ואפשר ליישב את הסתירה אחרת, וכמו שכתב ה"בית יוסף", שגם חרסו של עציץ נקוב חשיב מחובר (וכ"כ ב"קדני ראם" ס"ק ג על המהרש"א כא: ד"ה בא"ד), ולכן יש בזה בעיית קציצה, ועיין בכ"ח, שלא קיבל דבר זה, שוודאי נחשב כתלוש גמור, ומיישב אחרת את הסתירה ברש"י. והובאו דבריו ב"קרבן נתנאל" (אות ט) וע"ע ב"קהילות יעקב" (גיטין סימן טו), שגם עסק בשיטת רש"י.

⁷ והעירני הרב דניאל כץ שעל-פי זה ניתן ליישב את הוכחת ר"י לשיטת ר"ת שלא תהיה קשה אליבא דשיטת הרשב"ם (בתוספות כא: ד"ה יצא זה): "ור"י מייתי ראייה לפירוש ר"ת דחשיב... עפר עיר הנדחת מחוסר תלישה קביצה ושריפה, ויותר נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיבור עפר עיר הנדחת". כלומר ר"י הוכיח מדין שריפת השלל של עיר הנדחת שעפר אינו נחשב חלק מהשלל מכיון שהוא מחוסר קביצה, ואם כן כל שכן שנייר גדול נחשב מחוסר מעשה. לפי ההסבר שהעלינו במאמר הראיה מתאימה לשיטת ר"ת שהחיסרון בגט הוא מצד היותו אינו ראוי מתחילה להיות גט והתורה הצריכה שהגט ייעשה מתחילה באופן הראוי לנתינה ועל כן יש מקום ללמוד מדיני עיר הנדחת שהגדרת העיר היא לפי מה שראוי להיכלל בשריפה כפי שהוא. אבל לפי ההסבר שהעלינו בשיטת הרשב"ם, שהחיסרון בגט הוא מצד ההפסק שבין הכתיבה לנתינה, דין זה שייך רק בגט שבו יש מצוה

לכן ברור החילוק בין חיתוך קטן לבין חיתוך רוב⁸ הקלף. שהרי אם נדון מצד פעולת החיתוך, מה ההבדל בין חותך רב למעט? ויתרה מזאת, חיתוך מעט, שכשר לר"ת – ייתכן שהוא חיתוך מעט מכל הצדדים, פעולה שלוקחת זמן רב; ולעומתו חיתוך מצד אחד בהינף סכין יפסול אם מדובר ברוב הקלף. אבל אם הנקודה היא שהגט יהיה בצורתו הסופית כבר בזמן הכתיבה, אז כשנחתך מעט עדיין הגט נשאר בצורתו⁹.

ג. דעת "אחרים" לגבי קציצה בתלוש

הר"ן (י. ברי"ף ד"ה "על קרן") הביא שתי שיטות נוספות, שיטת ה"אחרים" ורב האי גאון:

ואחרים כתבו דדוקא במחובר לקרקע... אבל בתלוש לא, דכיוון תלוש הוא לא הואי מחוסר קציצה, שיכול ליתנו לה כמות שהוא, וכיוון שכן כי גאיז מינה מידי לא מפסיל, אבל מחובר – מפני שאי אפשר ליתנו לה אלא בקציצה – מקרי מחוסר קציצה, ובעל חיים נמי משום דדמי למחובר.

שיטה זו מבחינת התוצאה נראית כשיטת הרשב"ם – שאין בעיה של מחוסר קציצה בתלוש, אבל בגישתה היא הפוכה לגמרי. ההבנה על-פי "אחרים" היא שמחוסר קציצה הוא דין בכתיבה, אבל די בכך שיהיה ראוי להינתן (ולא צריך כפי שניתן בפועל). אך שיטה זו קשה, שהרי במשנה כתוב ש"כתבו על קרן של פרה – הוי מחוסר קציצה", והרי ראוי לתת את הגט גם בלי קציצה, ומדוע אם קצץ פסול?

ומתרצים ה"אחרים":

ובעל חיים נמי, משום דדמי למחובר.

משמע שהפסול הוא רק מדרבנן¹⁰.

לכתוב ומצוה לתת אך לא שייך לגבי שלל עיר הנדחת שבו אנו דנים על הגדרת העיר וגם אם דבר מסויים אינו נחשב חלק מהעיר, אין זה מלמד אותי איזה פעולה תיחשב הפסק בין כתיבת הגט לנתינתו.

⁸ מהרמ"א (סימן קכד סע' ג) בשם "ספר התרומה" משמע שהגבול הוא רוב הניכר, וחצי בוודאי כשר.

⁹ הפת"ש (סימן קכד ס"ק ח, בשם ספר "גט פשוט") דן בדין דעתו לקצוץ לאחר הנתינה, ומביא הוכחה מכך שר"ת מוכיח שקציצה בתלוש בדבר מועט אינה נחשבת קציצה מדין "הרי זה גיטך והנייר שלי... בין שיטה לשיטה". ולכאורה שם הקציצה היא לאחר הנתינה, ורואים שמחוסר קציצה שייך גם אם בדעתו לקצוץ אחרי הנתינה. כאן בוודאי לא שייכת הסברה של הפסק, אלא רק הסברה שהגט נכתב שלא בצורתו הסופית.

¹⁰ וקשה, שהרי יוצא שיש פסול מחוסר קציצה מדאורייתא ויש פסול דרבנן, והמשנה הראשונה שעוסקת בנושא בחרה להביא את המקור לפסול דווקא במקרה שהפסול הוא מדרבנן. וכן בפשטות הגמרא מביאה פסוק, משמע שהפסול הוא מדאורייתא.

ד. שיטת בעל "העיטור"

לדעת בעל "העיטור" אין בקלף מחוסר קציצה (ח"א, מאמר ז, דף כו עמודה ג, וכן הובא בטור סימן קכד) – כדעת הרשב"ם.

לגבי מחלוקת אביי ורבא שהבאנו לעיל, ב"כתב על עלה של עציץ נקוב", שהלכה כרבא שפסול, כתב בעל "העיטור" (ח"א, מאמר ז, כח עד):

מסתברא דאם נתנו לה – כשר.

וכתב על דבריו ה"בית יוסף" (סימן קכד):

ואין זה פשט לשון פסול, וגם הפוסקים לא חלקו בין פסול זה לשאר פסולי דרבנן.

כלומר, בדרך כלל בפסולי דרבנן הגט פסול גם לאחר הנתינה ורק אם נישאת לא תצא ומדוע כאן בעל העיטור סובר שאם הגט ניתן כשר ודי בגט זה לגרשה.

אפשר ליישב את דעת בעל "העיטור" על-פי שיטתו¹¹. כאמור הוא סובר כרשב"ם שהבעיה במחוסר קציצה היא בהפסק: אם לא היה הפסק בפועל אין סיבה לפסול, כיוון שהכתיבה והנתינה היו כדין (ואמנם גזר רבא שמא יהיה הפסק). אם כן בניגוד לפסולי רבנן אחרים שהגט עצמו פסול, במקרה זה הפגם הוא בתהליך הנתינה והגט עצמו הוא כשר ולכן אף שאסרו חכמים לתת גט שנכתב על עלה של עציץ נקוב מחשש שיעשה בו הפסק, הרי שגדר הפסול הוא בדרגה נמוכה יותר מאשר פסולים אחרים שהם בגט עצמו ואילו כאן הם אסרו את הנתינה אך הגט עצמו הוא כשר ולכן לדעתו אם הבעל עבר על דברי חכמים וגירש את אשתו בגט זה, היא תהיה מותרת להינשא לכתחילה.

ה. דעת רב האי גאון

הר"ן מציב את רב האי גאון ברשימת הסוברים שגם בתלוש יש בעיה של מחוסר קציצה, וכותב:

ומכל מקום כתב רבינו האי גאון ז"ל דלא מיקרי מחוסר קציצה אלא היכא דקודם כתיבה הוה דעתיה למיגז מיניה, וכי האי גוונא הוא דלית ליה למיגז מיניה בתר דאכתוב, אבל לא הוה דעתיה למיגז לית לן בה.

לפי רב האי גאון, הקציצה מורכבת מדעת קודם כתיבה, וקציצה בפועל בין כתיבה לנתינה. ברור שהדבר אינו קשור להפסק, כיוון שאם זו הבעיה יש לדון אם היה פה הפסק או לא, והדעת

¹¹ יש להעיר, שאין זה מתחייב שכל מי שסובר כי הבעיה היא מצד הפסק יסבור שבדיעבד הגט כשר במקרה של רבא, כמו שפסק בעל העיטור.

אינה משמעותית; אך ודאי שמחוסר קציצה קשור לשעת כתיבה (כמו שנכתב בשיטת ר"ת¹²).
 לכן, כיוון שהייתה דעתו לקצוץ בזמן כתיבה, הגט לא היה ראוי אז לנתינה.
 ומוסיף הר"ן:

ומיהו גבי פרה, וכל דבר ששיורו חשוב אצל הכל ושמו עליו בפני עצמו, אפילו
 נתן דעתו לא לשייר – פסול, דמתניתין דנותן לה את הפרה סתמא תנן.

הר"ן התקשה בדברי רב האי, שאם צריך דעת לקצוץ, מדוע לגבי קרן של פרה כתוב שצריך
 לתת את כל הפרה בכל מקרה, ולא מובא חילוק אם היה בדעתו לקצוץ או שלא? ומיישב הר"ן,
 שדעת לקצוץ יכולה להיות בשני אופנים:

א. אם דעתו (של הכותב או של הבעל) לקצוץ.

ב. אם מקובל שלא לתת כך ובדרך כלל קוצצים, למרות שאין דעתו לקצוץ.

ובהצטרף אחד מהאופנים הנ"ל עם קציצה בפועל – הגט פסול.

סיכום

ראינו שתי סברות בנושא פסול "מחוסר קציצה":

סברת הרשב"א היא שזהו דין בשעת כתיבה, ולכן אף אם היה בפועל הפסק בין שעת כתיבה
 לנתינה – כשר; והוכחנו שגם דעת ר"ת שיש פסול מחוסר קציצה בתלוש היא לפי דעה זו.

לעומתם, הרמ"ה חולק וסובר שהפסול הוא ההפסק בפועל. ניסינו לטעון שזו גם דעת הרשב"ם,
 הסובר שאין פסול מחוסר קציצה בתלוש; ולפי סברה זו ניתן ליישב את בעל "העיטור", הסובר
 כי למרות שגזרו חכמים משום קציצה – הגט כשר בדיעבד.

¹² ורב האי גאון שונה מר"ת, בכך שהוא סובר שאפילו חיתוך מועט נחשב קציצה, כמו שמבואר בר"ן (שם).